

מחויבות

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

בגליון השבוע

פקוח נפש

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להוועץ במורה הוראה.

עלון מס' 51

מדיני שבת

האם יש עדיפות בפיקוח נפש לעשות ע"י גוי או קטן?

כתב השו"ע (סימן שכ"ח סעיף י"ב), כשמחללין שבת על חולה שיש בו סכנה משתדלין שלא לעשות ע"י אינו יהודי וקטנים ונשים אלא ע"י ישראל גדולים ובני דעת". הנידון בזה הוא כשיש במקום יהודי וגוי או גדול וקטן איש ואשה שיודעים להציל בשהו, והשאלה היא מי עדיף שיעשה, בזה אנו אומרים שעדיף שיעשה ישראל זכר גדול (והטעם ראה להלן), אבל אם לא נמצא ישראל גדול שיעשה או שהגוי או הקטן או האשה יודעים טוב יותר להציל, וע"י עיכוב הדבר יכול לבוא החולה לידי סכנה, ודאי שאין להתעכב בזה אלא יציל כל מי שיוודע

(מ"ב ס"ק ל"ד).

הטעם להעדיף דווקא ישראל גדול ולא גוי או קטן, מפני שאם נצריך דווקא שיעשה הדבר ע"י גוי או קטן, פעמים שהם לא ימצאו במקום וילכו לחפש אחריהם ומתוך כך יבוא החולה לידי סכנה. (מ"ב ס"ק ל"ג).

והטעם להעדיף ישראל זכר יותר מאשה הוא, שמא יאמרו שחילול שבת עבור פיקוח נפש הוא היתר בדיעבד שלכן נותנים רק לאשה לעשותו, ומתוך כך יתעצלו בהצלה ויבוא החולה לידי סכנה. [כדוגמא לדבר - מעשה היה באשה שלא הרגישה

אף השו"ע מודה שאם אפשר לעשות ע"י גוי עדיף.

והנה הרמ"א (סימן שכ"ח סעיף י"ב) חולק בזה, וסובר שכל שאפשר לעשות ע"י גוי [או ע"י קטן (מ"ב ס"ק ל"ו)] או בשינוי ולא יתעכב הדבר ע"י כך, צריך לעשות כן כדי להימנע מחילול שבת. אלא א"כ יש חשש שהגוי יתעצל בהצלת החולה שאז ודאי יש לעשות ע"י יהודי. אמנם הרמ"ב (ס"ק ל"ז) הביא בשם הט"ז שאין זה מנהג נכון, אלא אפילו במקום שאפשר לעשות ע"י גוי עדיף שייעשה ע"י ישראל משום שהישראל יזדרז יותר.

האם לפי"ז בכל המלאכות שצריך לעשות עבור חולה שיש בו סכנה אין לעשותם ע"י גוי?

אף שלמדנו שכשצריך לעשות מלאכה עבור פיקוח נפש עדיף שיעשה זאת יהודי ולא גוי, אמנם כל זה דווקא כשהמדובר הוא במקרה של פיקוח נפש מיידי, אבל כשאין הדבר בדבר שהוא פיקוח נפש מיידי כגון כשנולד תינוק וצריך לשים אותו תחת חימום, או כשצריך לקחת חולה לצילום וצריך לעלות במעלית, בזה ודאי אם יש אפשרות צריך לעשות ע"י גוי או בשינוי.

אולם, גם בזה יש לומר לאנשים שמסביב שבדאי מותר לעשות דבר

טוב בליל יום הכיפורים בבית הכנסת והיה צורך בהזמנת עזרה רפואית, ואף אחת מהנוכחות לא רצתה "לחלל" את יום הכיפורים בשביל זה, וכשאחת מהנשים הזמינה אמבולנס נחשבה בעיני כולן כ"גויה של שבת"...]. ועוד טעם, שמא יבואו הנשים להקל בחילול שבת גם במקום שאינו פיקוח נפש. (מ"ב שם).

וכתב הרמ"ב (ס"ק ל"ד), שאם יש במקום תלמידי חכמים עדיף שייעשה החילול

שבת על ידם (וזהו דעת הרמב"ם שמפרש את דברי הגמרא במסכת יומא דף פ"ד ע"ב האומרת "ואין עושין דברים הללו (לפיקוח נפש) לא ע"י נכרים ולא ע"י קטנים אלא ע"י גדולי ישראל" שהכוונה לחכמי ישראל. אולם הרב"י לומד שכוונת הגמרא היא לאנשים גדולים שנגעשו בר מצוה ולא קטנים, וכן נראה מלשונו בשו"ע שצוטט לעיל "ישראל גדולים ובני דעת", אלא שבמ"ב הביא מהפוסקים שאם יש חכמי ישראל יעשו הם וכדעת הרמב"ם).

כתב בשו"ע הרב סימן שכ"ח סעיף י"ג, א' שאם יעשהו הדיוטות אפשר שיבואו להקל אח"כ בסתם חילול שבת, ב' שע"י כן ילמדו הרבים הלכה למעשה שצריך להזדרז בפיקוח נפש אפילו במקום חילול שבת.

אולם כתב הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל (שו"ת אור לציון ח"ב פרק ל"ו שאלה ב'), שכל דברי השו"ע הם דווקא בטיפול רפואי ישיר לצורך החולה כגון הפעלת מכשיר ריאה או החדרת עירוי וכדו', אבל בצרכים צדדיים כגון רישום חומו או רישום תרופות וכדו'

הלכות שבת - המשך

בגליון הבא:

• **אדם שנזקק להתפנות לבית החולים בשבת, האם עדיף שיזמין אמבולנס של גוי או שיכול להזמין אמבולנס של יהודי?**

• **הגעתי לבית החולים ואני רואה שיש שם דלתות אוטומטיות, כיצד אוכל להיכנס?**

• **אדם היודע שהוא יצטרך להתפנות לבית החולים בשבת האם יש עליו להכין איזה דבר קודם השבת? ■**

אפשר להדליק את האור בשינוי כגון ע"י המרפק, ובכך להימנע ממלאכה דאורייתא.

• חולה הזקוק לעירוי נוזלים וכדו' דרך הוריד, שיש לחשוש בזה לאיסור מן התורה, [כיון שרוצים שיצא קצת דם לראות שהמחט חדרה לוריד, והוצאת דם בשביל איזה מטרה אסורה מן התורה משום "נטילת נשמה"], אמנם אין זה כ"כ מעשי לעשות את זה ע"י שינוי, אך עכ"פ כשאפשר צריך לבקש מגוי שיעשה זאת.

• כשצריך לעבור ניתוח או שאר טיפול רפואי הגובל בחילול שבת לצורך פיקוח נפש, אלא שהרופא אינו מסכים לטפל בו עד שיחתום על מסמך הסכמה, יש לעשות את החתימה בשינוי כגון שיחתום ביד שמאל.

זה בעצמו ובלי שינוי, אם ע"י הבקשה מהגוי או העשייה בשינוי יוכל לבוא החולה לידי סכנה (שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ב הערה פ"ו בשם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל). והטעם לזה, כדי שלא יחשבו האנשים שרואים אותו מבקש מגוי או עושה בשינוי שזה רק דיעבד לחלל שבת עבור חולה, ומתוך כך בפעמים הבאות לא ירצו לחלל שבת בעצמם אף כשהעיקוב יביא את החולה לידי סכנה.

כמה דוגמאות למקרים בהם ניתן לעשות את המלאכות ע"י גוי או בשינוי

- כשיש צורך להזמין אמבולנס או רופא ואין זה מצב חירום דחוף ביותר, יש להרים את השפופרת בשינוי כגון ע"י המרפק, ולחייג ע"י כף או קיסם וכדו'.
- במקרה שיש חושך בחדר שהחולה נמצא בו, ברוב המקרים

מרכז למודי דעת

מהיום תוכל לשלב למודי הלכה בתוך סדר היום העמוס שלך. הצטרף עוד היום לשעורי ההלכה מבית למודי דעת הנשלחים לאלפי בתים בארץ ובעולם ומביאים את הלומד לרמה גבוהה בידיעת הלכה.

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והיתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות ברבנות.
- מוכר לשנת שבתון

